

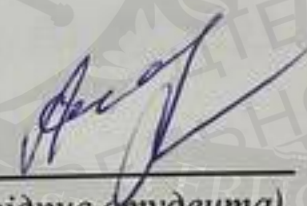
Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

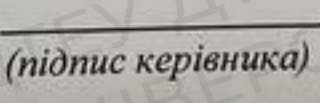
РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Студентки 5 курсу, 3 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

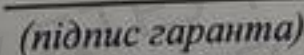
Сахно
Анастасії
Сергіївни

Науковий керівник
к.е.н.,
доцент

(підпис керівника)

Лазебна
Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми
к.держ.упр.

(підпис гаранта)

Динник
Ірина Петрівна

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«30» грудня 2022 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу

Сахно Анастасії Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Реалізація державної політики соціального захисту учасників бойових дій»

Затверджена наказом ректора від «14» грудня 2022 р. № 3416

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 01.02.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій

Об'єкт дослідження: процес реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):
ВСТУП

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

1.1. Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій

1.2. Оцінка надання соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій та членам їх сімей

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

2.1. Проблеми функціонування та реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій

2.2. Практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики соціального захисту учасників бойових дій

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2023	10.01.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2023	20.01.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 27.01.2023	27.01.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.02.2023	01.02.2023
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-02. 06.2023	01-02. 06.2023
8	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.02.2023	До 10.02.2023
9	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

Лазебна І.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Динник І.П.

9. Завдання прийняв до виконання студент

Сахно А.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	5
1.1. Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій.....	5
1.2. Оцінка надання соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій та членам їх сімей.....	14
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	23
2.1. Проблеми функціонування та реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій.....	23
2.2. Практичні рекомендації щодо удосконалення реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій.....	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37

ВСТУП

Актуальність теми. На 23 році Незалежності Україна отримала нових борців за її суверенітет. Герої Небесної сотні, постраждалі учасники Революції Гідності – ціною власного життя і здоров'я відстояли європейський вибір розвитку країни. 9 років тому вони захистили право України на краще майбутнє, а сьогодні настав час держави – захистити їх права.

Державна політика соціального захисту учасників бойових дій та членів їхніх сімей полягає у: розробленні нормативно-правової бази, приведенні у відповідність до норм міжнародного права; формуванні стратегії, визначенні основних напрямів політики та меж компетенції в системі соціального захисту учасників бойових дій; плануванні розвитку та координації процесів соціального забезпечення, контролю і нагляду.

Важливою складовою національної безпеки України є забезпечення соціального захисту та створення сприятливих адаптаційних умов для цивільного життя військовослужбовців, які повертаються з війни, безпосередніх учасників бойових дій, які захищали суверенітет і територіальну цілісність України.

Аналіз досвіду інших країн свідчить про перспективи застосування окремих напрацювань в Україні: щодо реабілітації та реадaptaції учасників бойових дій, страхуванням з покриттям необхідних фінансових витрат на медичне обслуговування, оренді (купівлі) житла у вигляді довгострокових позичок на житло чи відкриття власної справи, страхування життя, різноманітні пільги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державна політика соціального захисту населення постійно перебуває у колі наукових інтересів дослідників і носить переважно міждисциплінарний характер. Незважаючи на широкий спектр наукових розробок щодо державного управління, дослідження державного управління соціального захисту учасників бойових дій зустрічається лише в окремих працях таких вчених, як І. М. Гайда, В. А. Кучер, О. О. Кондратенко.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій.

Відповідно до поставленої мети сформульовано основні завдання дослідження:

- дослідити соціально-економічне забезпечення реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій;
- оцінити надання соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій та членам їх сімей;
- вивчити проблеми функціонування та реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій;
- запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики соціального захисту учасників бойових дій.

Об'єкт дослідження – процес реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні основи реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій.

Методи дослідження. У процесі роботи використовувались загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, класифікація та оглядово-аналітичний метод, вивчення наукової соціально-психологічної з теми дослідження; аналіз нормативних документів щодо організації реабілітаційної діяльності з військовослужбовцями. Використання цих методів дало змогу вивчити напрацювання в зазначеній галузі, провести огляд та аналіз отриманих іншими вченими даних для їх подальшої систематизації та узагальнення.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, списку використаних джерел (37 найменувань). Загальний обсяг викладено на 37 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

1.1. Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій

Події, які сьогодні відбуваються в нашій державі, і які розпочалися ще у 2014 році на сході нашої держави, вимагають значного посилення системи соціального захисту. Сьогодні актуальною є проблема у сфері соціального забезпечення учасників бойових дій, військовослужбовців, які тривалий час захищали незалежність та територіальну цілісність України. Сучасне забезпечення соціального захисту військовослужбовців – це цілеспрямована системна діяльність держави та громадянського суспільства щодо забезпечення дієвості нормативно-правових актів, що визначають відповідні пільги, гарантії та компенсації військовослужбовцям у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби. Сьогодні в Україні органом державної влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, ветеранів війни та учасників бойових дій, займає провідне місце в системі соціального страхування та діяльності соціального захисту громадян, особливо щодо забезпечення їх психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, технічних та інших засобів реабілітації, проживання, надання освітніх послуг, організації поховання, соціально-професійної адаптації звільнених військовослужбовців, та учасників антитерористичної операції є Міністерство соціальної політики, яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України [30].

Війна в Україні актуалізувала питання соціального захисту учасників бойових дій. Це виявилось справжнім викликом для українського суспільства, оскільки поява нових категорій соціального захисту (учасники АТО, учасники Революції Гідності, члени їхніх сімей, внутрішньо переміщені особи, учасники

бойових дій тощо) вимагає розширення меж соціального захисту та ускладнює існуючі проблеми та протиріччя системи соціального захисту населення України.

Стаття 6 Закону “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” перелічує категорії осіб, які вважаються учасниками бойових дій, і містить 20 пунктів (рис. 1.1).

Учасник бойових дій	особи, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях
	особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії, у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час
	учасники антитерористичної операції
	учасники міжнародної операції з підтримання миру та безпеки
	учасники бойових дій на території інших держав
	колишні бійці винищувальних батальйонів з ліквідації диверсійно-терористичних груп на території колишнього СРСР
	жертви політичних репресій
	особи, які брали участь під час Другої світової війни

Рис. 1.1. Хто є учасниками бойових дій

Джерело: складено автором на основі [1].

До 1 січня 2022 року в Україні налічувалося близько 500 тисяч учасників бойових дій. Прогнозована кількість ветеранів, членів їхніх сімей та сімей полеглих воїнів після перемоги – близько 3 млн (10% від загальної кількості населення України) [25].

Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій полягає у забезпеченні прав, гарантій і пільг. Формування системи задоволення окремих соціальних потреб учасників бойових дій передбачає забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування,

технічних та інших засобів реабілітації, житла, надання освітніх послуг, дотримання трудових прав, соціальної професійної адаптації, пільг в оплаті окремих видів послуг, пенсійне забезпечення тощо [18].

Учасники бойових дій згідно статей 6, 7 та 9 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [13], окрім інших категорій (учасники Другої світової війни, підпільники, воїни-інтернаціоналісти, чорнобильці, ін.), отримують статус осіб, які належать до учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни та мають право на відповідні соціальні гарантії.

За юридичною силою нормативно-правові акти (НПА) у сфері соціального захисту учасників бойових дій поділяються на законні та підзаконні акти. Найвищу юридичну силу серед нормативно-правових актів має чинна Конституція України, яка проголошує право всіх громадян і осіб, які проходять військову службу в Збройних Силах та інших військових формуваннях, на соціальний захист [19]. В Основному Законі України йдеться про важливість державної допомоги та особливу увагу до окремих категорій осіб, членів їх сімей, що повністю відповідає міжнародним та європейським положенням про соціальне забезпечення, викладеним у Загальній декларації прав людини [11] та Європейській соціальній хартії [10].

Є закони, що стосуються учасників бойових дій та членів їхніх сімей в аспектах гуманітарної допомоги [28], про державні нагороди України [29], волонтерську діяльність [27]. Сюди ж слід віднести закони: «Про житлово-комунальні послуги», «Про судовий збір», «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», «Про транспорт», «Про соціальні послуги», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», «Про захист персональних даних», «Про поховання та похоронну справу», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та ін.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551- XII є одним з ключових в означеній сфері та відображає зокрема систему державних гарантій в Україні.

До підзаконних НПА слід віднести рішення Президента України, центральних і регіональних органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування.

До категорії правових НПА також входить перелік прийнятих Урядом рішень щодо покращення соціального захисту учасників бойових дій, зокрема:

- «Про затвердження Порядку надання статусу інваліда з бойових дій особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або інвалідності під час безпосередньої участі у бойових діях»;

- «Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в бойових діях і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок»;

- «Про особливості призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності резервістам, які безпосередньо брали (беруть) участь в бойових діях»;

- «Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України»;

- «Деякі питання соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей»;

- «Про комісії для розгляду питань, пов'язаних із встановленням статусу учасника війни, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

- «Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації учасників бойових дій»;

- 2Про надання статусу учасника війни деяким особам».

До підзаконних НПА також належать накази міністерств і відомств, інших заінтересованих органів влади. Як приклад, можемо навести накази Міністерства соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики) «Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій», та «Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру учасників антитерористичної операції», наказ Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського» [8].

Великий вплив на соціальний захист учасників бойових дій має соціально-економічний механізм. Сутність соціально-економічного механізму захисту УБД полягає в якісно сформованому специфічному впливі держави засобами і методами регулювання, які поєднують прямий і зворотній зв'язок, і визначають можливість цілеспрямованого руху, діяльності та розвитку керованої системи реалізовувати цілі політики соціального захисту УБД. У свою чергу, соціальна частина механізму спрямована на створення належних умов та задоволення соціальних потреб УБД. Економічна складова механізму забезпечує формування та створення сприятливих умов для розвитку економічного потенціалу країни та підвищення ефективності його використання, а також надання державної грошової допомоги учасникам бойових дій. Доцільно виділити важливість фінансової складової у процесі реалізації політики соціального захисту УБД. Якість та своєчасність медико-психологічної реабілітації, забезпечення житлом, матеріальної допомоги, соціальної та професійної адаптації УБД залежить від рівня фінансування, своєчасного та повного матеріального забезпечення соціальних виплат та цільових державних програм, які спрямовані на вирішення ключових соціальних проблем [34].

Фінансовий вплив на соціально-економічний розвиток, який є основою формування та реалізації фінансової політики, здійснюється через фінансовий механізм [35]. Слід зазначити, що фінансовий механізм можна вважати складовою частиною соціально-економічного механізму. Це цілий комплекс елементів,

підсистем, кожна з яких має свої методи та засоби, які комплексно взаємодіють і доповнюють один одного.

Термін «фінансовий механізм системи соціального захисту населення» зустрічається лише в окремих працях вчених. На нашу думку, фінансовий механізм реалізації державної політики соціального захисту УБД – це сукупність фінансових форм і методів, важелів та інструментів, за допомогою яких здійснюється формування, перерозподіл і використання фінансових ресурсів для досягнення поточних завдань та кінцевої мети обраної політики, а саме забезпечення добробуту та задоволення основних потреб УБД (рис.1.2). Можна виділити дві найважливіші підсистеми фінансового механізму: фінансове забезпечення та фінансове регулювання, які взаємопов'язані між собою. Підсистему фінансового забезпечення можна представити в таких формах: самофінансування, пайове фінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Кожна з перерахованих вище форм має свої особливості та умови практичного застосування.

Самофінансування – це забезпечення соціальних потреб УБД за рахунок власних коштів і передбачає розрахунок ефективності та доцільності їх витрат. Цей вид фінансового забезпечення УБД представлений рідко, що відображає низький рівень фінансового забезпечення та рівня життя населення. Спільне фінансування заходів соціального захисту УБД (реабілітація, житлові послуги, оздоровлення тощо) може здійснюватися через спільні кошти бюджету (обласного/місцевого) та компаній, організацій, міжнародної спільноти тощо. Ця форма використовується для реалізації багатьох заходів та програм соціального захисту УБД на регіональному та міжнародному рівнях.

Регулятивна підсистема складається з регулювання суспільних розподільних відносин і здійснюється за допомогою прямих методів (бюджетне фінансування, державне інвестування, пільгове кредитування) та непрямого регулювання (ставка податку) [36, с. 249-265]. Засобами фінансового регулювання є фінансові інструменти та важелі. З огляду на структуру соціального захисту УБД, фінансова система соціального захисту включає такі інструменти, як: соціальне страхування,

сімей запроваджено низку соціальних пілг та соціальних гарантій [13]. Існуюча система виплат має здебільшого компенсаційний, а не стимулюючий характер і не забезпечує належного рівня життя для УБД. Крім того УБД мають труднощі з фінансуванням окремих видів гарантій та пілг. Тому основною метою фінансової структури соціально-економічного механізму соціального захисту УБД є створення реальної фінансової бази та ефективне формування та використання фінансових ресурсів. Соціально-економічний механізм забезпечує формування фінансових ресурсів усіх дозволених законом суб'єктів господарювання. Основним джерелом фінансових ресурсів є валовий внутрішній продукт. У процесі розподілу і перерозподілу ВВП утворюються централізовані (державний і місцеві бюджети, соціальні фонди) і децентралізовані фонди фінансових ресурсів (фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування), а також недержавні соціальні фонди (кошти підприємств, організацій, інші благодійні кошти тощо).

В Україні на регіональному рівні діє багато цільових програм соціального захисту населення, які містять окремі заходи щодо захисту УБД. Серед характеристик обласних програм можна відзначити: фінансування соціального таксі, розширення мережі ветеранських аптек, соціальний захист волонтерів, додаткову фінансову допомогу УБД, спортивне оздоровлення УБД, відкриття власного бізнесу УБД, підтримка громадських організацій ветеранів, надання соціальної підтримки членам сімей осіб, зниклих безвісти внаслідок особливих обставин. На нашу думку, громадські програми є потужним інструментом покращення соціального становища колишніх учасників бойових дій в рамках впровадження державної політики соціального захисту УБД, за умови ефективного використання коштів та залучення додаткових джерел фінансування.

Міжнародна практика показує, що багато країн мають потужну фінансову підтримку недержавних соціальних фондів, а саме благодійних фондів, фондів венчурного капіталу та міжнародних фондів. Що стосується України, то тут поступово розвивається благодійна діяльність і з'являються потужні міжнародні проекти підтримки УБД. Зараз діють три міжнародні проекти: проект

Європейського Союзу «Підтримка реінтеграції ветеранів конфлікту на Сході України» із загальним бюджетом 3 000 000 євро; американський проєкт «Програма реінтеграції ветеранів» із загальним бюджетом 5 037 000 доларів США; проєкт ОБСЄ «Соціально-психологічна реабілітація постраждалого внаслідок конфлікту населення» із загальним бюджетом 85 тис. євро [3]. У рамках фінансування системи соціального захисту УБД в Україні, крім бюджетних та міжнародних коштів, необхідно продовжити розвиток та використання таких джерел як: власні кошти громадян та громадські ініціативи (різноманітні фонди, збори); венчурний капітал; повернення та відстрочення; підприємницький капітал (у формі їх зобов'язань щодо виконання соціальних функцій) та підприємницькі структури; надання державного майна для функціонування соціальної сфери, використання державної інфраструктури тощо.

Серед досягнень останніх років у сфері державного регулювання соціального захисту учасників бойових дій та членів їх сімей – можливість отримання бійцями та членами їх сімей грошової компенсації на придбання житла, вирішення питання отримання статусу УБД серед волонтерів, що підкріплюється прагненням органів державної влади зняти соціальну напругу (запобігти її виникненню) серед учасників добровольчих формувань, які не входили до регульованих законодавством військових формувань чи правоохоронних органів і не отримували соціальних виплат і державних гарантій. Прийнята Урядом державна програма фізичної, медичної, психологічної реабілітації та соціально-трудової адаптації учасників бойових дій та осіб, які беруть участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі російській збройній агресії та забороні, забезпечує їх виконання, на період до 2022 р. Її найбільше значення полягає у включенні рішучих заходів для підтримки морально-психічного настрою, невідкладних медичних, психологічних, фізичних, професійних заходів, фізкультурно-спортивної реабілітації. Сфера соціального захисту учасників бойових дій та їх сімей набирає обертів, але вона потребує вдосконалення, вивчення кращого зарубіжного досвіду та шляхів їх застосування в практичну та нормативно-правову площину в Україні.

1.2. Оцінка надання соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій та членам їх сімей

Комплексна програма соціального захисту населення є дієвим інструментом ефективної реалізації соціальної політики держави на державному та регіональному рівнях. Безумовно, одним із головних пріоритетів залишається забезпечення державних соціальних гарантій для учасників бойових дій та членів їх сімей.

Законодавство України містить чимало актів, якими в різній мірі передбачено пільги для учасників бойових дій. Центральне місце серед нормативних актів у цій сфері займає Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Крім того вказане питання регулюється Законами України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та іншими нормативними актами (рис. 1.3).

Відповідно до статті 17 Конституції України держава зобов'язана забезпечувати соціальну підтримку громадян, які захищали Україну у складі Збройних Сил України, інших військових формувань, а також членів їхніх сімей. Сьогодні учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, члени сімей загиблих, учасники війни, ветерани, які проходили військову службу, особи, які мають заслуги перед Вітчизною, мають право на державну підтримку. Для таких осіб законодавство України передбачає 36 різних гарантій.

Більшість пільг закріплені в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

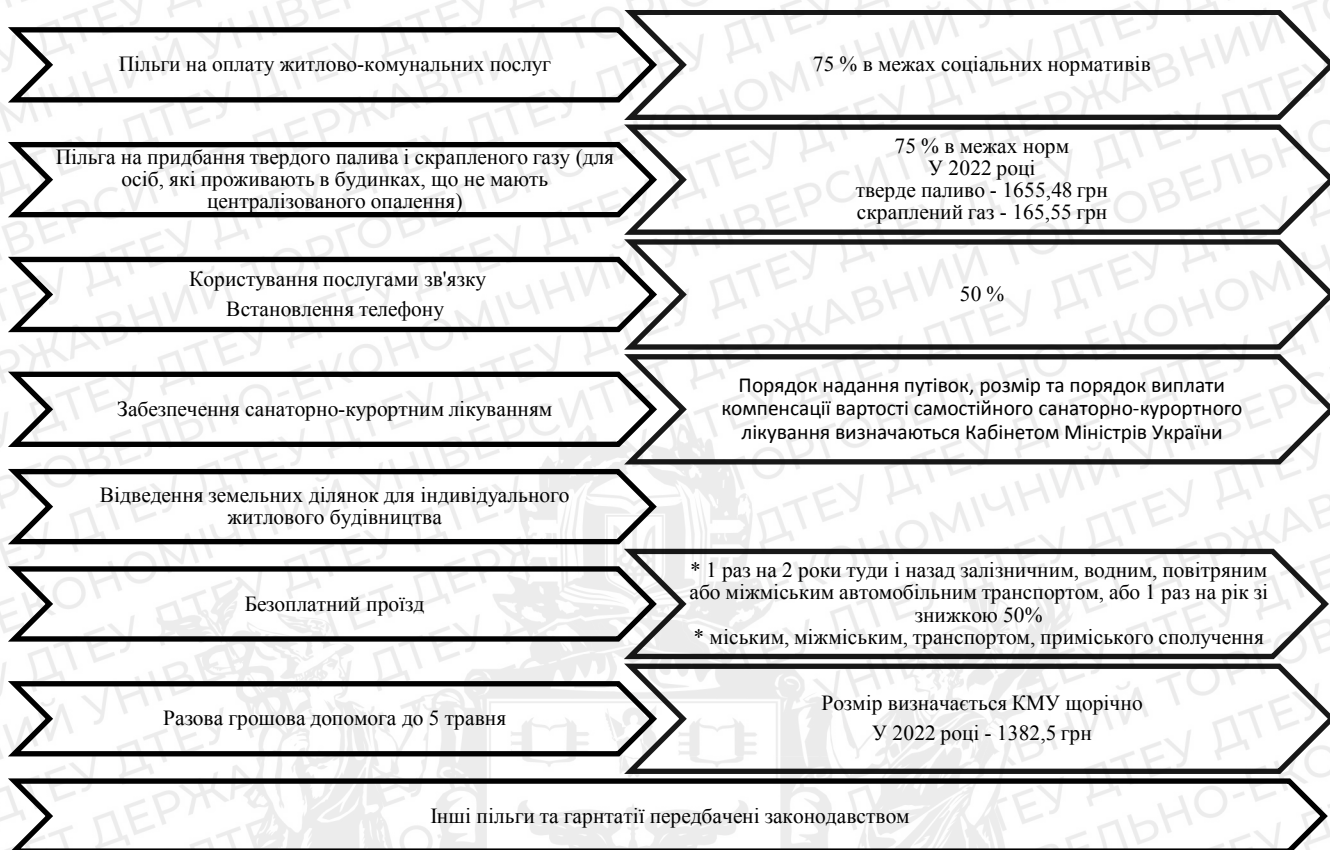

Рис. 1.3. Пільги передбачені учасникам бойових дій, членам сімей загиблих (померлих) Захисників та захисниць України

Джерело: розроблено автором на основі [9]

Державні гарантії умовно можемо класифікувати на:

1. охорона здоров'я:

- отримання безоплатно ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та товарів медичного призначення;
- першочергове безкоштовне протезування (крім протезування з дорогоцінних металів);
- безкоштовне санаторно-курортне лікування або відшкодування вартості самостійного санаторно-курортного лікування;
- використання після виходу на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) або зміни місця роботи та поліклініками та лікарнями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

- щорічна медичне обстеження і лікувальна-диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;
- першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних пунктах, аптеках та першочергова госпіталізація [13];
- позачергове обслуговування амбулаторно-поліклінічними закладами, а також позачергова госпіталізація.

На перший погляд, список дуже цікавий, але майже всі ці переваги надані не в повному обсязі. Учасники бойових дій не мають достатньої інформації про послуги, які вони отримують від держави в частині охорони здоров'я.

В опитуванні учасників бойових дій російсько-української війни, проведеному міжнародною компанією GfK на замовлення ОБСЄ, 13% респондентів заявили, що не мають інформації про медичні пільги та послуги, а 87% сказали, що ця інформація недостатньо висвітлена, і вони хочуть знати більше про доступні переваги та як їх отримати.

Пояснення таких цифр полягає в тому, що пільгове надання, зокрема, медичної допомоги, регулюється багатьма нормативно-правовими документами. Немає єдиного інформаційного ресурсу, де можна отримати узагальнену інформацію, алгоритми дій та контакти відповідних державних установ [14].

В цілому можна виокремити пільги та гарантії які:

- відомі для учасників бойових дій та користуються попитом;
- відомі для учасників бойових дій, але недоступні в реалізації;
- не відомі для учасників бойових дій;
- не актуальні для учасників бойових дій.

2. житло:

Пільги на квартплату та комунальні послуги:

- знижка плати за користування житлом (квартирної плати) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 квадратний метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає в житловій споруді (будинку) та має право на знижку при оплаті, та додатково 10,5 м² на сім'ю);

- знижка за користування комунальними послугами (газ, електроенергія та інші послуги) та балонами скрапленого газу для побутових потреб у межах середніх норм споживання;

- для громадян, які проживають у будинках без централізованого опалення, знижка ціни на паливо, у тому числі рідке, у межах норм, встановлених для реалізації населенню [13].

Залежно від правового статусу особи передбачені різні критерії отримання знижок: учасник бойових дій, особа з інвалідністю внаслідок війни, учасник війни та ін. Цей блок пільг є одним із найбільш затребуваних серед учасників бойових дій [14].

Іноді соціальні норми споживання житла знижуються, що призводить до невдоволення бенефіціарів. Необхідність оформлення пільги на житло в органах, які самостійно надають житлово-комунальні послуги, створює враження чиновницького перебору та байдужості державних органів. Також велике невдоволення викликає непрозорість, непередбачуваність розрахунків пільг на житло через різні стандарти для окремих громад та постачальників, залежність від наявності лічильників тощо. Проблема доступу до пільги поза пунктом реєстрації (для орендованого житла) не вирішена: орендодавці не хочуть йти на офіційну реєстрацію договорів найму житла, необхідно самостійно отримувати довідку УСЗН в пункті реєстрації про не отримання цієї допомоги (районне УСЗН не має даних про пільговиків в інших районах). Житлові послуги, які надають невеликі підприємства в сілах та малих містечках (водопостачання, вивезення побутових відходів, утримання середовища проживання) не входять до системи ЕДАРП, що призводить до необхідності ручної оцінки та контролю пільг.

Альтернативою житловим пільгам є житлова субсидія. Для більшої економії громадяни кілька разів на рік змінюють субсидії на пільги і навпаки (залежно від пори року, зміни цін на житло та правил нарахування пільг і субсидій), що разом із неповною інтеграцією між базами призначення субсидій та житлових пільг, ускладнює роботу та збільшує навантаження на працівників УСЗН.

Крім того, лише ті особи, які оформили пільги та були зареєстровані за особистою заявою є в ЄДАРП. Ті, хто не звернувся особисто, не відображаються. Якщо особа має декілька пільгових статусів, то вона відображається у звітності за всіма статусами. При внесенні учасника бойових дій до ЄДАРПу працівник УСЗН повинен самостійно визначити його категорію в ЄДАРПі. У досліджуваних УСЗН спеціалісти не завжди можуть самостійно визначити таку категорію.

Протягом місяця працівники УСЗН опрацьовують близько 40 звернень про призначення пільг чи внесення змін до умов призначення пільг. Кожне звернення необхідно реєструвати в паперовому Журналі реєстрації звернень в УСЗН – для звіту в область і Мінсоцполітики. Дані з цих журналів не мають практичного використання. Районна УСЗН не має доступу до даних про пільговиків з інших районів. Коли ви отримуєте допомогу не за місцем реєстрації, а за фактичним місцем проживання, то виникає низка проблем. Якщо фізична особа зареєстрована за межами району, в УСЗН вимагатимуть довідку з місця реєстрації про неотримання пільг. Водночас УСЗН можуть самостійно зробити запит, але роблять це в крайньому випадку [4].

Першочергове (позачергове) право на забезпечення житлом та земельними ділянками є одними із найзатребуваніших пільг.

У житловій сфері законодавство передбачає такі варіанти:

1) першочергове (позачергове) надання житлової площі громадянам, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове виділення ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий (позачерговий) ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечити їх паливом.

Відповідно до статті 121 Земельного кодексу України кожен громадянин України має право на безоплатну земельну ділянку із земель державної або громадської власності у такому розмірі:

- для ведення фермерського господарства – у розмірі земельної частки (паю), закріпленої за учасниками сільськогосподарських підприємств, розташованих на

території сільської, селищної, міської ради, на території якої розташоване фермерське господарство;

- для ведення особистого селянського господарства – не більше 2,0 гектара;
- для ведення садівництва – не більше 0,12 гектара;
- для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше 0,25 гектара, у селищах – не більше 0,15 гектара, у містах не більше 0,10 гектара;
- для індивідуального дачного будівництва – не більше 0,10 гектара;
- для будівництва індивідуальних гаражів – не більше 0,01 гектара.

Земельний кодекс України передбачає, що безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян у межах встановлених нормативів здійснюється один раз за кожним видом використання.

Учасники бойових дій мають пріоритетне право щодо забезпечення земельними ділянками, яке передбачене в ст. 12, 13 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”.

2) доступ до кредитів на будівництво, реконструкцію чи капітальний ремонт житлових і господарських будівель, підключення їх до інженерних мереж, комунікацій, а також кредитів на будівництво чи придбання дачних будинків і благоустрій присадибних ділянок з погашенням протягом 10 років, починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва [13];

Дана пільга передбачена в п. 15 ч. 1 ст. 12, п. 19 ч. 1 ст. 13, п. 16 ч. 1 ст. 15 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”. Хоча пільга встановлена законодавчо, вона не фінансується з бюджету. Це пов'язано з тим, що Кабінетом Міністрів України не розроблено порядок отримання кредитів на будівництво, реконструкцію чи капітальний ремонт. Такий порядок мав бути розроблений ще у 2005 році, коли Верховна Рада України затвердила відповідні норми Закону в новій редакції.

3) першочергове вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, колективних гаражно-будівельних кооперативів, автостоянок та їх

обслуговування, садівничих товариств, придбання матеріалів для індивідуального будівництва та садових будинків [13].

3. Пільговий проїзд

Стаття 12 п.7 та стаття 13 п.7 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” передбачають низку пільг на безкоштовний проїзд учасникам бойових дій та особам з інвалідністю внаслідок війни [13].

Пільгою на безкоштовний проїзд у громадському транспорті найбільше користуються учасники бойових дій та ветерани. Однак, оскільки значна частина громадських перевезень здійснюється приватними маршрутними таксі, часто виникають проблеми з реалізацією права на пільговий проїзд.

Система компенсації перевізникам безкоштовного проїзду не налагоджена та передбачає значні фінансові ризики для перевізників. Через це перевізники намагаються уникати пільгових категорій або обмежувати кількість рейсів. Конфлікти між ветеранами та водіями маршруток – поширене явище чи не в усіх регіонах України [4].

Спробою вирішити ситуацію та зняти суспільну напругу стало запровадження монетизації пільги на проїзд.

14 березня 2018 року КМУ прийняв постанову № 197 «Деякі питання надання пільг у готівковій формі з оплати проїзду всіма видами транспорту загального користування на міських, приміських та міжміських маршрутах». Ця Постанова вперше запровадила можливість отримання готівкової оплати замість безкоштовного проїзду в громадському транспорті та заклала законодавчу базу для прийняття фінансових рішень на місцях. Постанова має рекомендаційний характер. ОМС має право надалі самостійно вирішувати, як надавати пільги: чи створювати плату, чи учасники бойових дій продовжать їздити за посвідченнями [21].

4. Працевлаштування, зайнятість та освіта

Соціально-професійна адаптація учасників бойових дій передбачає заходи щодо відновлення та удосконалення професійних навичок та вмінь, профорієнтаційні послуги, направлені на підвищення конкурентоспроможності на

ринку праці. Порядок професійної адаптації визначений у постанові КМУ №432 [31]. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» працевлаштованим ветеранам передбачає пільги, які складаються з наступного:

- права на використання чергової щорічної відпустки в зручний час;
- додаткової відпустки зі збереженням заробітної плати строком на 14 календарних днів на рік;
- переважного права на залишення на роботі під час скорочення чисельності чи штату працівників.

Законодавство України також передбачає право на державну підтримку технічної та професійно-технічної освіти в державних і громадських навчальних закладах [12]. Державна цільова підтримка для здобуття професійно-технічної та вищої освіти здійснюється у вигляді повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів; довгострокові позики на навчання; соціальної стипендії; надання безкоштовних книг; вільний доступ до Інтернету, систем баз даних у державних і приватних навчальних закладах; безоплатного проживання в гуртожитку [13]. Це фактично єдині пільги, якими можуть скористатися діти учасників бойових дій або самі ж УБД.

Крім того, відповідно до Кодексу законів про працю України робочі місця, посади та заробітна плата на підприємстві зберігаються за особами, які йдуть на військову службу (строкова служба, військовий призов під час мобілізації, на особливий період чи за контрактом) [16]. Проте на практиці дуже мало військових мають можливість зберегти роботу. Роботодавцям не компенсуються витрати по збереженню робочого місця і зарплати особам, які йдуть на військову службу. На практиці лише деякі особи можуть скористатися правом першочергового залишення на роботі у разі звільнення, оскільки роботодавець змушує їх заповнювати заяви про звільнення за власним бажанням, або ж знаходять інші механізми «позбутися» небажаного працівника. Відповідно немає законодавчих підстав оскаржувати порушення прав учасників бойових дій.

Таким чином, хоча Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» учасникам бойових дій надається багато соціальних

гарантій, скористатися більшістю з них практично неможливо. Адже держава не закладає необхідні кошти, а органи місцевого самоврядування фінансують відповідні пільги на власний розсуд. Така ситуація суперечить принаймні двом статтям Конституції України: ст.22, яка передбачає, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, та ст. 142, яка передбачає, що витрати ОМС, що виникли внаслідок рішень державних органів влади, компенсуються урядом.

Як наслідок, виникають очевидні труднощі з використанням пільг, які фінансово не підтримуються державою. З переліку 22 пільг для учасників бойових дій та 27 пільг для осіб з інвалідністю внаслідок війн жодна з них не може бути використана в повному обсязі, передбаченому Законом. Кожне з положень статей 12, 13, 14 і 15 Закону обмежено підзаконними актами, браком бюджетних коштів або повною відсутністю санкціонованих процедур, необхідних для реалізації норм.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

2.1. Проблеми функціонування та реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій

Однією з форм, яка проявляється у збігу завдань окремих органів виконавчої влади, є недосконалість нормативно-правової бази соціального захисту учасників бойових дій. Так, відповідно до нормативно-правових актів Мінсоцполітики (Постанова КМУ від 17.06.2015 р. № 423), одним із основних завдань Мінсоцзахисту є забезпечення формування та реалізації державної політики соціального захисту ветеранів та учасників бойових дій, особливо забезпечення їх психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, соціальної та професійної адаптації. Постановою КМУ № 986 від 28.11.2018 р. «Питання діяльності Міністерства у справах ветеранів України» ліквідовано Державну службу України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції та встановлено, що Міністерство у справах ветеранів України (далі – Мінветеранів) є правонаступником майна, прав та обов'язків цієї служби. Відповідно Положення про Мінветеранів, затвердженого постановою КМУ № 1175 від 27.12.2018 р., Мінветеранів є головним органом системи центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей ветеранів та осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [26].

Нині законодавчого врегулювання потребує низка питань, а саме:

- визначення механізму захисту прав, матеріальної підтримки та компенсації сім'ї у разі загибелі учасника бойових дій;
- страхування життя та здоров'я військовослужбовців;

- затвердження програм медико-психологічної реабілітації учасників бойових дій [15];
- реформування пільгової системи;
- запровадження ефективної системи житлового кредитування;
- затвердження програми соціального забезпечення учасників бойових дій, які звільнені з військової служби або у яких закінчився контракт.

Найважче отримати такі послуги та пільги (третина і більше бажаючих не змогли ними скористатися):

- забезпечення автомобілями людей з інвалідністю внаслідок війни: з 27 опитаних, які намагалися скористатися цією пільгою, автомобіль отримав лише один;
- покращення житлових умов: 62% заявників не змогли скористатися цією пільгою через відсутність коштів у державі; респонденти зазначили, що обґрунтувати покращення житлових умов важко. Серед інших лише десята частина тих, хто став на чергу, змогли покращити свої житлові умови;
- участь у державних програмах безкоштовної професійної орієнтації, курсів підвищення кваліфікації та професійного навчання: 51% бажаючих не можуть скористатися цією пільгою, переважно через відсутність відповідних курсів або відмову брати участь у безкоштовних курсах;
- протезування для осіб з інвалідністю внаслідок війни: 40% бажаючих не можуть скористатися цією послугою, головним чином через те, що не знають, де її знайти, або відмову надавати цю послугу;
- залишення на роботі у разі скорочення чи реструктуризації підприємства, працювати у разі припинення підприємства, організації: 40% бажаючих не можуть скористатися цим правом переважно через вимушене звільнення або відсутність документів, необхідних для нового працевлаштування;
- отримання безкоштовних ліків: 39% бажаючих не можуть скористатися цією пільгою в основному через те, що аптека відмовляється давати безкоштовні ліки, або немає ліків першої необхідності, або лікарі відмовляються виписати

рецепт і відповідний (це підкріплюється тим, що відповідачу всерівно не буде надано безкоштовних ліків);

- санаторно-курортне лікування: 39% бажаючих не скористалися цією послугою або через відмову у наданні безкоштовної путівки, або через відсутність показань до такого лікування. Крім того, деякі респонденти зазначили, що їм пропонували потрапити в санаторій, який був дуже віддаленим і важкодоступним;
- протезування зубів: 34% охочих не скористалися цією послугою, насамперед через відмову стоматологів у наданні послуги, брак необхідних матеріалів або незнання де отримати цю послугу;
- пільгове виділення землі: 32% респондентів не змогли скористатись цією пільгою переважно через відсутність землі в адміністративно-територіальній одиниці, придатної для респондента, або відсутність вільної землі, або землі з необхідним цільовим призначенням і площею згідно встановлених норм. Респонденти також вказали на труднощі з отриманням інформації про ділянки в місцевій раді, де розташовані ділянки, бюрократичні та тривалі процедури реєстрації, труднощі з реєстрацією ділянок [6].

На практиці є багато *проблем із реалізацією права надання земельних ділянок*. Виділення землі ділянок учасникам бойових дій супроводжується багатьма перешкодами для реалізації. Серед проблем, з якими стикаються УБД, найпоширенішою є складність пошуку інформації про наявність вільної землі та їхньої землі. Ветеранам відмовляють компетентні органи у наданні землі через відсутність вільної землі. Навіть якщо колишній військовослужбовець отримав погодження на виділення земельної ділянки, то він стикається з бюрократичними зволіканнями та затягуваннями з оформленням. Ще одна проблема – ветерани отримують землю, яка є непридатною для цільового використання, або за площею, меншою за встановлені норми [4].

Однією з причин звернення до Центру соціальних служб сім'ї, дітей та молоді (далі – ЦСССДМ) були проблеми з отриманням тих чи інших послуг чи пільг, і проблеми з відведенням земельних ділянок зі значним відривом – 60% опитаних працівників ЦСССДМ вказали цю причину. З них лише 41% відповіли,

що зазвичай їм вдається допомогти учасникам бойових дій вирішити цю проблему.

Окрім проблем матеріального забезпечення, серед учасників бойових дій гострою є *проблема безробіття* – 19% респондентів шукають роботу. Водночас охоплення учасників бойових дій послугами центрів зайнятості є високим – 83% безробітних учасників бойових дій звернулися до центрів зайнятості, 75% стоять на обліку у центрах зайнятості [1].

Основною проблемою реалізації прав і гарантій у *сфері медичного обслуговування учасників бойових дій* є брак фінансових ресурсів та незадовільна інфраструктура системи охорони здоров'я. Пільги, передбачені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», не фінансуються з державного бюджету. Медичне обслуговування населення здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. Не всі місцеві бюджети мають достатні кошти для забезпечення потреб учасників бойових дій та належної якості надання медичних послуг.

Крім фінансових та інфраструктурних перешкод, виникають перешкоди, які встановлюються *підзаконними актами*. У порядках реалізації передбачених норм, представлених Законом, зазвичай, міститься ціла низка обмежень, які фактично видозмінюють задеклароване право. Наприклад, Закон «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» закріплює право на безкоштовне отримання ліків. Постановами Кабінету Міністрів України № 333 та № 1303 регламентується порядок його реалізації. Згідно з правилами, безкоштовними ліками є фактично 784 препарати із повного переліку з 35 захворювань. Водночас учасник бойових дій, який захворів на хворобу поза переліком із 35 позицій, звертаючись за безкоштовними ліками на підставі положень закону, отримує відмову та непорозуміння з боку продавця аптеки. Крім того, що перелік ліків, які надаються за державний кошт, обмежений, більшість аптек (часто приватних) не знають про процес надання пільгових ліків і лікарських засобів [5, 20, 22, 37].

Одним із проблемних питань є *процес набуття статусу учасника бойових дій*. Визначення статусу УБД є не лише соціальним та етичним, а й політичним та

економічним викликом для уряду. Насправді занадто часто федеральне фінансування ветеранів і ветеранів витрачається на людей, які не пов'язані з конфліктом. Водночас справжні активісти не мають можливості та часу боротися за свої права на землю чи будь-які інші інтереси [23, 33].

На розгляді Верховної Ради України знаходиться ряд законопроектів, спрямованих на їх вирішення, але швидкість їх розгляду вкрай низька. Для ефективної реалізації державної політики щодо соціального захисту учасників бойових дій нормативно-правовій базі не вистачає цілісності, послідовності, системності та оперативного реагування на виклики сьогодення.

2.2. Практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики соціального захисту учасників бойових дій

Уперше в новітній історії країни тисячі громадян, які до того часу не знали, що таке війна, були змушені взяти до рук зброю і захищати свою незалежність і територію.

Державна політика соціального захисту учасників бойових дій потребує розвитку та актуалізації для створення сприятливих умов для отримання соціальної допомоги, пільг, гарантій, компенсацій за втрату здоров'я, підвищення самореалізації, реадaptaції до життя в мирний час, збереження та розвитку трудового потенціалу, зниження соціальної напруги учасників бойових дій [17].

В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2022 році» є згадка про продовження підтримання соціальної політики у сфері безпеки та оборони з акцентом на тому, що ефективна система соціального захисту військовослужбовців, учасників бойових дій, ветеранів є важливим фактором підтримання Збройних Сил України у важкій бойовій обстановці [2].

Тому так важливо постійно вдосконалювати нормативно-правову базу щодо соціального захисту учасників бойових дій та їх сімей, адже будь-які питання

щодо учасників бойових дій, що надходять до органів влади, можуть бути вирішені в окремому нормативному документі або змінах до нього.

При прийнятті рішення про надання деяких пільг на державному рівні необхідно чітко регламентувати джерело доходів, інакше вони будуть перекладатися на місцеві бюджети, що чинить додатковий тиск, оскільки Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» надає виключні права органам місцевого самоврядування визначати, які гарантії (крім державних) надаються громадянам [32], і не лише категорії «учасників бойових дій».

За оперативними даними, приблизно 90% працездатних чоловіків віком від 18 до 45 років воюють у Збройних силах, а тому працевлаштування та соціальна інтеграція учасників бойових дій потребують вирішення з боку держави.

Серед напрямів удосконалення політики соціального захисту в країні – запровадження нових можливостей реєстрації учасників бойових дій, забезпечення безпечних персональних даних, формування максимально спрощеного порядку надання санаторно-курортного лікування, удосконалення механізмів реабілітації осіб з інвалідністю з числа учасників бойових дій.

Крім того, соціальний захист учасників бойових дій має передбачати залучення засобів масової інформації для проведення державних та регіональних комунікаційних кампаній.

Необхідно посилити контроль за якістю діяльності органів, які можуть надати особі статус УБД, адже протягом багатьох років статус УБД отримали особи, які не були учасниками АТО та жодним чином не причетні до неї. Вирішення такої проблеми дозволить державному бюджету скоротити зайві видатки, а вивільнені кошти спрямувати на допомогу учасникам бойових дій, які цього дійсно заслуговують і потребують.

Ще одним напрямком покращення соціального захисту учасників бойових дій є розробка ефективного механізму їх медичного страхування. Метою такого страхування є забезпечення здоров'я громадян у разі настання страхового випадку за рахунок накопичених коштів, а також фінансування профілактичних заходів [7].

Відповідно до проєкту «Військово-медичної доктрини», її метою є створення універсальної, багатoproфільної, ефективної, доступної для військ системи охорони здоров'я, яка забезпечує медичне обслуговування за територіальним принципом. Метою є забезпечення високого рівня медичної евакуації, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів, забезпеченості сучасними технічними засобами, усіма елементами медичного процесу на основі належного рівня організації, комплексного ресурсного забезпечення, факторів, що базуються на передових науково-теоретичних розробках [24].

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну система соціального забезпечення учасників бойових дій не зазнала значних змін, лише стала більш комплексною та універсальною, оскільки станом на 24 лютого 2022 року вона торкнулася більшої частини території України ніж це було до цього.

Потребує вдосконалення система забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих від війни, яка передбачає розробку та реалізацію відповідних бюджетних програм, розширення мережі недержавних та зарубіжних реабілітаційних закладів, виділення коштів із добровільних та міжнародних організацій тощо.

Рекомендовано забезпечити особливий режим реалізації конституційного права на працю для учасників бойових дій, а також захисту їх соціально-трудова прав, зокрема, надати додаткові гарантії щодо працевлаштування, перепідготовки, підвищення кваліфікації тощо. Для цього необхідно внести додаткові зміни в чинне трудове законодавство України, зокрема в Кодекс законів про працю та Закон України «Про зайнятість населення». Державна служба України з питань праці має зосередитися на питаннях впливу на недобросовісних роботодавців, які не виплачують заробітну плату на своїх підприємствах учасникам учасникам бойових дій.

Нині система соціального захисту, медичного обслуговування, психічної реабілітації та соціалізації ветеранів війни не є рівноцінною.

Пільги та гарантії, які надаються учасникам бойових дій, надаються понад 18 центральними, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого

самоврядування, що призводить до руйнування відповідальності щодо захисту суспільного життя учасників бойових дій.

Система надання пільг та гарантій учасникам бойових дій встановлена 156 правовими нормами, при цьому деякі з них не мають можливості реалізації та не виконуються, що призводить до обмеження прав та соціального захисту учасників бойових дій, а нормативно-правові акти, які дублюють один одного, створюють більше плутанини, ніж працюють на результат.

Реформа підтримки учасників бойових дій передбачає запровадження комплексного підходу до покращення соціального захисту учасників бойових дій та запровадження нових стратегій і методів, спрямованих на вирішення їхніх основних проблем.

Утвердження реформ передбачає впровадження сильної системи управління в системі соціального захисту учасників бойових дій, яка поступово змінить ставлення суспільства до учасників бойових дій та створить середовище, в якому порушення їхніх прав є неможливим.

Для запровадження вертикального управління необхідно:

- уточнення принципів державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій;
- запровадження системи координації діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій щодо організації, реалізації та надання пільг, надання послуг учасникам бойових дій;
- удосконалення стратегічного планування в системі соціального захисту учасників бойових дій.

Важливим етапом після повернення учасників бойових дій до мирного життя є працевлаштування в цивільному середовищі, тому реформа підтримки учасників бойових дій спрямована на те, щоб:

- налагодити співпрацю з державним центром зайнятості щодо підвищення рівня зайнятості учасників бойових дій у різних сферах;
- переглянути та спростити процедуру надання статусів та пільг учасникам бойових дій шляхом автоматизації окремих процесів;

- розробити національну систему реабілітації учасників бойових дій. (На першому етапі необхідно підвищити якість надання послуг психологічної реабілітації);
- шукати нові можливості та розпочати створення робочих місць для учасників бойових дій (Укласти договір із спільним представницьким органом об'єднань роботодавців України);
- розробити програму реадaptaції учасників бойових дій після повернення з місць позбавлення волі. (Для цього між Мінветеранів та Мінсоцполітики створена робоча група, яка розроблятиме цю програму).

Узагальнюючи весь наведений матеріал можемо констатувати, що у сучасних умовах державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій є непослідовною, безсистемною та фрагментарною і тому потребує суттєвого вдосконалення (рис. 2.1). Адже на сьогоднішній день діяльність держави спрямована лише на те, щоб якомога більше розширити перелік пільг та видів соціальних допомог. На наше переконання, такі кроки є хибними та не зовсім ефективними, особливо в контексті тієї політичної та економічної ситуації, яка склалась в нашій державі. А відтак, ми переконані, що на сьогодні державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій повинна розвиватись у таких напрямках:

- затвердити національну стратегію учасників бойових дій, ветеранів та членів їхніх сімей. Загальнодержавна стратегія включатиме типові програми підтримки для учасників бойових дій, ветеранів та їхніх сімей в усіх областях з однаковим фінансуванням, що дозволить забезпечити належний рівень підтримки учасників бойових дій та ветеранів незалежно від регіону. Національна стратегія міститиме заходи, спрямовані на формування шанобливого ставлення до учасників бойових дій та ветеранів війни та їхніх сімей;

Рис. 2.1. Шляхи удосконалення державної політики соціального захисту учасників бойових дій (розроблено автором)

➤ запровадити єдиний електронний реєстр учасників бойових дій в Україні. Упровадження реєстру дозволить забезпечити централізований реєстр учасників бойових дій усіх війн. За допомогою реєстру здійснюватиметься облік актуальних потреб учасників бойових дій. Реєстр функціонуватиме як автоматизована система адміністрування пільг;

➤ створити дослідницький центр у справах учасників бойових дій. Дослідницький центр потрібний для аналізу потреб учасників бойових дій та тенденцій щодо їхнього вирішення. Робота дослідницького центру забезпечить доказовий підхід у процесі бюджетного планування. Одним з основних завдань Центру стане моделювання довгострокових стратегічних рішень.

- врегулювати співпрацю з недержавним сектором. Налагодження співпраці з громадськими організаціями та бізнесом дозволить розподілити завдання у сфері справ учасників бойових дій. Також це підвищить рівень якості послуг для учасників бойових дій та їхніх сімей. Розвиток інфраструктури для забезпечення психосоціальних потреб учасників бойових дій;
- забезпечення належної реалізації вже існуючих пілг, гарантій, тощо. Адже на практиці учасники бойових дій постійно стикаються із проблемами, які пов'язані із отриманням пілг, допомоги, тощо, що часто пов'язано із недостатнім фінансуванням, або неналежно організованою роботою органу державної влади;
- створення спеціалізованих реабілітаційних центрів, де учасники бойових дій зможуть безкоштовно відновитись психологічно та фізично, адже сьогодні для того, щоб отримати таку допомогу вони повинні «стояти у черзі» довгий період часу;
- важливим напрямком є кадрове забезпечення реабілітаційних центрів для учасників бойових дій, зокрема відчутним є брак військових психологів;
- пошук джерел фінансування державних програм, розробка різного роду концепцій та стратегій у сфері соціального захисту учасників бойових дій;
- створення всіх необхідних умов для реалізації учасниками бойових дій права на працю.

Таким чином, реалізація державної політики у вказаних напрямках, як вбачається, дозволить якісно покращити ефективність соціального захисту учасників бойових дій, а як результат підніме рівень довіри громадськості до органів державної влади. Що у своїй сукупності сприятиме соціальній, економічній та політичній стабільності в державі.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За останні роки підвищився науково-практичний інтерес до проблем соціального захисту учасників АТО та членів їхніх сімей в Україні.

Існує необхідність розгляду соціального захисту учасників АТО та членів їхніх сімей як одного з пріоритетних напрямів державної соціальної політики в Україні.

2. Сучасне забезпечення соціального захисту військовослужбовців – це цілеспрямована системна діяльність держави і громадянського суспільства щодо забезпечення дієвості нормативно-правових актів, якими встановлені відповідні пільги, гарантії та компенсації військовослужбовцям у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби. Сьогодні в Україні визначальне місце у системі соціального забезпечення та соціального захисту громадян посідає Міністерство соціальної політики, яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і яке забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни та учасників бойових дій, зокрема забезпечення їх психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання освітніх послуг, організації поховання, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених із військової служби, та учасників антитерористичної операції.

Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій полягає у забезпеченні прав, гарантій та компенсацій. Формування системи задоволення певних соціальних потреб учасників бойових дій враховує забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, житлом, надання їм освітніх послуг, дотримання трудових прав, соціальної та професійної адаптації, пільг у сплаті певних видів послуг, пенсійного забезпечення тощо.

3. Законодавство України містить чимало актів, якими в різній мірі передбачено пільги для учасників бойових дій. Центральне місце серед нормативних актів у цій сфері займає Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Крім того вказане питання регулюється Законами України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та іншими нормативними актами. До пільг та гарантій соціального захисту учасників бойових дій відносяться: охорона здоров'я (безоплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів; першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів); безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування; користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи; щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів; першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація; позачергове обслуговування амбулаторно-поліклінічними закладами, а також позачергова госпіталізація); житло (пільги на квартплату та комунальні послуги, першочергове (позачергове) право на забезпечення житлом та земельними ділянками, отримання земельної ділянки, одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і надвірних будівель); пільговий проїзд; працевлаштування, зайнятість та освіта.

3. Незважаючи на досягнення, актуальними залишаються багато проблемних неврегульованих питань, а саме: захист прав сімей загиблих ветеранів війни, деякі питання щодо надання статусу ветерана війни – учасника бойових дій, реформування системи пільг, створення страхового механізму, запровадження стандартів соціальних послуг та порядків їх надання, адаптація та реабілітація тощо.

На розгляді Верховної Ради України перебуває низка законопроектів, спрямованих на вирішення проблем соціального захисту учасників бойових дій, але швидкість їх розгляду є вкрай незадовільною. На сьогодні державою повинні бути прийняті відповідні закони, які прописують механізми реалізації прав, державних програм та порядків виділення коштів на їх реалізацію.

4. Вдосконалення державної політики соціального захисту учасників бойових дій передбачає оптимальний розподіл повноважень у сфері соціального захисту учасників бойових дій та членів їх сімей між органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування.

Постійне вдосконалення нормативно-правової бази у сфері соціального захисту учасників бойових дій та членів їх сімей важливе, оскільки будь-яке запитання учасників бойових дій, адресоване до органів влади, може бути вирішене, спираючись на конкретний нормативно-правовий документ чи зміни до нього.

Визначено ключові напрями діяльності органів державної влади у сфері посилення соціального захисту учасників бойових дій. До них віднесено: створення єдиного реєстру учасників бойових дій, що дозволить забезпечити їм та їхнім сім'ям належний рівень соціального захисту та гарантій; побудова ефективної моделі грошового забезпечення військовослужбовців; створення дієвого механізму забезпечення житлом військовослужбовців та їх сімей; підвищення ефективності існуючої системи пільг та компенсацій для учасників бойових дій та членів їхніх сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2022 році». URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-12/ad-nisd-do-poslannya-prezidenta-ukraini-2022.pdf>
2. Аналітичний звіт. Стан виконання бюджетних програм з питань соціального захисту учасників війни України проти російської агресії. Юридична сотня. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/budjetu-2018.pdf>
3. Аудит робочих процесів надання гарантій та послуг ветеранам війни [Електронний ресурс], Режим доступу <https://drive.google.com/file/d/12CGvJRrWQPKsBYI8GHJOEJBsclQg16r-/view>
4. Безкоштовні ліки для ветеранів війни: як скористатися своїм правом? URL: <http://nova.net.ua/bezkoshtovni-liky-dlia-veteraniv-viiny-ia-skorystatysia-svoim-pravom/>
5. Біла книга «Аналіз системи державної підтримки ветеранів та їх сімей в Україні». URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/Bila-Knyga-Legal100.pdf>
6. Болотіна Є.В., Кваша О.П., Степанова А.Е. Дослідження соціальних проблем військовослужбовців та їх сімей в умовах проведення антитерористичної операції. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2. С. 117-122.
7. Вовчак О.Д. Страхова справа : підручник. Київ : Знання, 2011. 391 с.
8. Гордієнко Є. П. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту учасників бойових дій. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 1. С. 117–125.
9. Департамент соцзахисту інформує: членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України розпочато виплату адресної допомоги в рамках Комплексної програми соцзахисту. URL: <http://plsz.gov.ua/sgyATO.html>
10. Європейська соціальна хартія: міжнародний документ від 03.05.1996 № ETS N 163. URL.: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

11. Загальна декларація прав людини: міжнародний документ (прийнято Генеральною Асамблеєю ООН від 10.12.1948) URL.: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

12. Закон України № 2300-VIII від 27 лютого 2018 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та їхніх дітей для здобуття професійно-технічної та вищої освіти» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2300-19>

13. Закон України №3551-XII 22 жовтня 1993 р. «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>

14. Звіт за результатами дослідження системи соціального захисту учасників бойових дій та членів родин загиблих в АТО компанії GfK на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні від 15.12.2021. URL: https://drive.google.com/file/d/1pf8wfbpAdYeQX_-hqU7GRLWCPS-zErpT/view?usp=sharing

15. Кириченко А. Нормативно-правові механізми забезпечення медико-соціального захисту учасників АТО в Україні. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П.Л. Шупика*. 2016. Вип. 25. С. 435–444. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo_2016_25_69.

16. Кодекс законів про працю України, № 322-VIII від 10.12. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

17. Кондратенко О. Загальні засади нормативно-правового забезпечення державного управління у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їх сімей. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2015. № 4. С. 113–120. (Серія «Державне управління»).

18. Кондратенко О. О. Модернізація державного регулювання соціального захисту учасників антитерористичної операції. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 1. 17 с.

19. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. №30. 141 с. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

20. Лавренюк В. Ветерани поза чергою. 2017. URL: <http://tyzhden.ua/Society/197524>

21. Лавренюк В. Монетизація пільг на проїзд: зрада чи перемога? 2018. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/monetizatsiyapilg-na-proizd-zrada-chi-peremoga.htm>.

22. Медична пільга для військових: як отримати безкоштовні ліки учасникам війни та ветеранам. URL: <https://kosht.media/medychna-pilha-dlia-viyskovykh-iak-otrymaty-bezkoshtovni-liky-uchasnykam-viyny-ta-veteranam/>

23. Митько Я.В. Шляхи вдосконалення законодавства, яке визначає правові засади соціального захисту учасників бойових дій. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 2, том 1. 2019. С. 154 – 159.

24. Пацурія Н.Б. Проблеми та перспективи запровадження медичного страхування учасників бойових дій як елемента військово-медичної доктрини. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Т. 14. С. 244–253.

25. Після війни ветерани та їхні родичі складуть 10% населення України – Мінветеранів. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/12/22/7381862/>

26. Постанова КМУ № 1175 від 27.12.2018 р. «Деякі питання Міністерства у справах ветеранів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2018-%D0%BF#Text>

27. Про волонтерську діяльність: Закон від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

28. Про гуманітарну допомогу: Закон від 22.10.1999 № 1192-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>

29. Про державні нагороди України: Закон від 16.03.2000 № 1549-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1549-14>

30. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України № 423 від 17.06.2015 р. *Урядовий кур'єр*. 2015. 31 жовт. С. 13-15.

31. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності. Постанова КМУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017-%D0%BF>

32. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

33. Проблеми визначення статусу учасника бойових дій. URL: <https://nk.org.ua/ukraina/problemi-viznachennya-statusu-uchasnika-boyovih-diy138813>

34. Статівка Н.В., Гордієнко Є.П. Соціально-економічне забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія : Державне управління. 2021. Вип. 1. С. 208–218.

35. Фінанси: підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.

36. Фінансово-економічний механізм ефективного функціонування аграрних підприємств України. Монографія. /За редакцією д. е. н., проф. Л.М. Худолій. К.:ЦП “ КОМПРИНТ ”, 2017. С. 249-265.

37. Як безкоштовно отримати ліки українським захисникам? <https://armyinform.com.ua/2020/06/09/yak-bezkoshtovno-otrymaty-liky-ukrayinskym-zahysnykam/>

АНОТАЦІЯ

Сахно А.С. Реалізація державної політики соціального захисту учасників бойових дій. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі проаналізовано сучасний стан реалізації державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій, досліджено надання соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій та членам їх сімей. Визначено проблеми функціонування та реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій, за результатами проведених теоретико-аналітичних досліджень запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій.

Ключові слова: учасники бойових дій, соціальний захист, державна політика, соціальні пільги, соціальні гарантії.

SUMMARY

Sakhno A.S. Implementation of the state policy of social protection of combatants. Graduation qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 "Public management and administration" in the educational program "Public management and administration". State University of Trade and Economics, 2023.

The final qualification work analyzed the current state of state policy implementation in the field of social protection of combatants, investigated the provision of social guarantees and benefits to combatants and their family members. The problems of the functioning and implementation of the state policy of social protection of combatants have been identified, based on the results of theoretical and analytical research, practical recommendations have been proposed to improve the implementation of the state policy of social protection of combatants.

Keywords: combatants, social protection, state policy, social benefits, social guarantees.

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Сахно Анастасія Сергіївна (ПШБ), повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Реалізація державної політики соціального захисту учасників бойових дій» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«31» січня 2023 року

_____ (підпис)

Згода

Я, Сахно Анастасія Сергіївна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Реалізація державної політики соціального захисту учасників бойових дій» несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«31» січня 2023 року

Підпис

(Сахно А.С)

Прізвище, ініціали

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу Сахно Анастасії Сергіївни
на тему: «Реалізація державної політики соціального захисту учасників бойових
дій»

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
у Державному торговельно-економічному університеті

Збройний конфлікт на сході України на весні 2014 році значно розширив сферу дії системи соціального захисту. У зв'язку із цим, з'явилася крайня необхідність, забезпечити учасників бойових гідним соціальним захистом з боку держави.

Сьогодні тема соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України є досить актуальною. За умов ведення війни РФ в Україні важливим залишається питання належного соціального захисту учасників бойових дій та інших осіб, які беруть участь у захисті державного суверенітету України. Низька увага до основних питань соціального захисту учасників бойових дій та членів їх сімей призводить до зниження соціального рівня військовослужбовців та членів їх родин, невиконання задекларованих стандартів та відсутність послідовної і чіткої політики формування соціальних норм, що може привести до низької боєздатності Збройних Сил, відсутності активності в їх фаховій підготовці та зниження моральних якостей.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану вирішення проблем соціального забезпечення учасників бойових дій на державному рівні, визначити основні напрямки соціального забезпечення цієї категорії осіб та запропонувати конкретні заходи із удосконалення цієї системи.

Перший розділ висвітлює питання соціально-економічного забезпечення реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій та надання соціальних гарантій та пільг учасникам бойових дій та членам їх сімей.

У другому розділі визначено проблеми функціонування та реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій, а також запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики соціального захисту учасників бойових дій.

Виконана випускна кваліфікаційна робота повністю відповідає обраній темі. Автор достатньо обґрунтував вибір предмету, об'єкту і мети дослідження. Зміст випускної кваліфікаційної роботи свідчить, що автором опрацьовано значну кількість літературних та інформаційних джерел щодо даної тематики, робота супроводжується рисунками, таблицями і відповідає встановленим вимогам. Випускна кваліфікаційна робота заслуговує на позитивну оцінку, а її автор Сахно Анастасія Сергіївна отримує кваліфікації бакалавра відповідно до обраної спеціальності.

Рецензент:

В. Кузьменко
[Signature]